

INTEGRATED CURRICULUM. INTEGRATED TEACHING

Elena Lucia Mara

Prof., PhD., Lucian Blaga University of Sibiu

Abstract: The curriculum should be developed in accordance with the educational ideal, reflect the socio-cultural values of a society. It must respect students' age peculiarities as well as the principles of learning psychology, help students to discover and use their available resources, develop their divergent, critical and creative thinking. From a curricular point of view, integration means organizing and linking school subjects in order to avoid their traditional isolation. Integrating means to connect, coordinate and combine separate parts into a unitary and harmonious whole. The notion of integrated curriculum is not new. Since the early 18th century, J.J. Rousseau anticipates the modern meaning of the concept, claiming the necessity of a curriculum built on the needs and interests of the child and from natural experiences specific to everyday life. Curricular integration is especially beneficial for primary classes and is due both to the learning characteristics of children and to the way in which teaching is organized. Starting with the gymnasium cycle, the teaching is done by specialized teachers on certain disciplines, the integration based on the content becomes so difficult to achieve. Curriculum construction involves initial theoretical conception, namely design, design, planning, but also implementation, evaluation, recovery, valorisation. The attributes of a curriculum are: orderly, systematic, ample, staggered, flexible, replicable, reconfigurable. In the curriculum methodology, four models of the curriculum's anticipative-theoretical conception have been outlined, which also influence the practical aspects: the rational model, the express-finalist model, the processual model, the situational model.

Keywords: curriculum, integration, methodology, models, teaching

Din punct de vedere curricular, integrarea înseamnă organizarea, punerea în relație a disciplinelor școlare, cu scopul de a evita izolarea lor tradițională. A integra înseamnă a pune în relație, a coordona și a îmbina părți separate într-un întreg functional unitară și armonios. Noțiunea de curriculum integrat nu este tocmai nouă. Încă de la începutul secolului al XVIII-lea, J.J. Rousseau anticipează înțelesul modern al conceptului, susținând necesitatea unui curriculum construit pe baza nevoilor și intereselor copilului și pornind de la experiențe naturale, specific vieții cotidiene. Integrarea curriculară își manifestă beneficiile mai ales la clasele primare și se datorează atât particularităților de învățare ale copiilor, cât și modului de organizare a predării. Începând cu ciclul gimnazial, predarea se realizează de către profesori specializați pe anumite discipline, integrarea pe baza conținuturilor devenind astfel greu de realizat. În ciuda acestui fapt, testările din cadrul evaluării naționale de la clasa a șasea din anul 2014, au fost alcătuite în manieră integrate sub denumirea generică de „Științe”, vizând competențe din cadrul mai multor discipline (matematică, biologie, fizică). Interdisciplinaritatea la nivelul gimnazial și liceal se manifestă prin concursuri inter- și transdisciplinare.

➤ **Curriculumul integrat** prezintă următoarele caracteristici:

- combinarea și punerea în relație a obiectelor de studiu;
- stabilirea de relații între concepte, fenomene și procese din domenii diferite;
- corelarea rezultatelor învățării cu situațiile din viața cotidiană;
- centrarea pe activități integrate de tipul proiectelor;

- principiile organizatoare ale curriculumului sunt unitățile tematice, conceptele sau problemele;
- flexibilitatea în gestionarea timpului școlar și în gruparea elevilor;
- maximizează utilizarea timpului de învățare pentru „împrumuturile” dintr-o arie spre a fi utilizate ca suport în alta.

Valențele formative ale abordării integrate a curriculum-ului, argumentele psihopedagogice în favoarea dezvoltării unui curriculum integrat sunt multiple. Astfel, în planul profunzimii și solidității cunoștințelor dobândite printr-o atare abordare, plusul calitativ este evident:

- cei care învață identifică mai ușor relațiile dintre idei și concepte, dintre temele abordate în școală și cele din afara ei;
- baza integrate a cunoașterii conduce la o mai rapidă refacere a informațiilor;
- timpul de parcurgere a curriculum-ului este sporit.

În planul relațiilor interpersonale:

- integrarea curriculară încurajează comunicarea și rezolvarea sarcinilor de lucru prin cooperare;
- în timpul derulării proiectelor se dezvoltă un „sens al comunității” și o perfecționare implicită a modurilor de grupare;
- elevii devin mai angajați și mai responsabili în procesul învățării;
- curriculum integrat promovează atitudini pozitive.

În ce privește rolul cadrului didactic, acesta devine un „facilitator” mai mult decât o sursă de informații. Luând în considerare aceste avantaje, pedagogii recomandă abordarea integrate a curriculum-ului sau a unor aspect ale acestuia, fiind în același timp conștienți de problemele complexe pe care un asemenea demers le implică: abilitarea metodologică a cadrelor didactice pentru integrarea curriculară, realizarea unei coordonări corecte între temele abordate din perspectiva integrate și temele abordate clasic, stabilirea modalităților de evaluare a performanțelor individuale, mai ales în situația învățării prin cooperare, acomodarea corectă a proiectelor și abordării pe teme într-o schema orară coerentă.

Elaborarea curriculum-ului în viziune interdisciplinară

Curriculum-ul trebuie să fie elaborat în conformitate cu idealul educațional, să reflecte valorile socio-culturale specifice unei societăți. Acesta trebuie să respecte particularitățile de vârstă ale elevilor, precum și principiile de psihologie a învățării, să îi ajute pe elevi să își descopere și să își valorifice disponibilitățile de care dispun, să dezvolte gândirea divergentă, critică și creative a acestora.

➤ *Principii care țin de activitatea de învățare:* elevii adoptă stiluri, tehnici, procedee de învățare diferite și au ritm de învățare diferite; activitatea de învățare are la bază eforturi intelectuale și muncă continuă, implicare afectivă, motivație și autodisciplină; învățarea se poate realiza în cadrul activităților individuale și de grup; activitatea de învățare își propune formarea de capacități, competențe, abilități, atitudini, comportamente, conduită și însușirea de cunoștințe. La baza activității de învățare trebuie să stea interesele și nevoile educaționale ale elevilor pentru a contribui la dezvoltarea personalității acestora și la integrarea lor active în viața social și profesională.

- *Principii care se referă la activitatea de predare:* cadrele didactice trebuie să propună situații de învățare diverse și eficiente, care să permit atingerea obiectivelor instructiv-educative urmărite; activitatea de predare trebuie să stimuleze și să susțină motivația elevilor pentru învățarea continuă, permanentă; cadrele didactice trebuie să descopere și să dezvolte aptitudinile elevilor, să răspundă intereselor și nevoilor lor educaționale; activitatea de predare presupune nu numai transmiterea de cunoștințe, ci și formarea de competențe, comportamente, atitudini, conduite, etc.; activitatea de predare să

dea posibilitatea elevilor să realizeze transferal de cunoștințe și de competențe, în amniera intra- și interdisciplinară; activitatea de predare să se deruleze în context educaționale care să realizeze legătura dintre activitatea instructiv-educativă din școală și viața cotidiană.

- *Principii care se referă la activitatea de evaluare:* activitatea de evaluare didactică reprezintă o dimensiune esențială a procesului curricular și o practică sistematică în sala de clasă; evaluarea didactică trebuie să se realizeze prin valorificarea unor strategii de evaluare flexibile, respectiv a unor metode, tehnici și procedee de evaluare diverse, adecvate contextelor educaționale; evaluarea didactică trebuie să reprezinte un proces formative și reglator, care informează agenții educaționali în legătură cu calitatea și rezultatele activității instructiv-educative; evaluarea trebuie să îi ajute pe elevi să realizeze o autoevaluare corectă și să își optimizeze permanent rezultatele școlare; evaluarea se fundamentează pe standarde curriculare de performanță, orientare spre ceea ce va fi elevul capabil să realizeze la finalizarea parcursului său școlar și la intrarea în viața social.

Modele de concepere a curriculum-ului. Construcția curriculum-ului presupune concepere teoretică inițială, respectiv concepere, proiectare, planificare, dar și punere în aplicare, evaluare, recuperare, valorizare. Atributele unui curriculum sunt: ordonat, sistematic, amplu, eșalonat, flexibil, repliabil, reconfigurabil. În metodologia curriculum-ului s-au conturat patru modele de concepere anticipativ-teoretică a curriculum-ului, care influențează și aspectele practice: modelul rațional, modelul expres-finalist, modelul procesual, modelul situational. *Modelul rațional de concepere a curriculum-ului* - bazele acestui model au fost puse de R. Tyler, care consideră că un curriculum se bazează structural pe finalități clare, conținuturi atent selectate și delimitate, mijloace bine precizate și pe modalități de evaluare. Modelul consideră că obiectivele sunt esențiale, de aceea este necesar și fie formulate și integrate în sisteme obiective, în funcție de care se aleg experiențele de învățare. *Modelul expres-finalist de concepere a curriculum-ului* - valorizează obiectivele învățării, dar liberalizează mijloacele de atingere a lor, considerându-le puțin cunoscute, întâmplătoare, la îndemână sau chiar necunoscute. Sporește în parte flexibilitatea curriculum-ului în sensul unei anumite diviuni a muncii, care diminuează responsabilitatea creatorilor de curricule, lăsând în responsabilitatea educatorilor opțiunea pentru experiențe de învățare, condiții de învățare, în virtutea orientării finaliste preexistente. Reprezentativ pentru această perspectivă este modelul lui Taba, care identifică ariile problematice ale unui curriculum și pune în legătură marile teme și propuneri curriculare, pe mai multe niveluri de concepere a curriculum-ului. *Modelul situațional de concepere a curriculum-ului* - model slab structurat, dar cel mai puțin rigid. Nu se sprijină nici pe obiective, nici pe mijloace riguros prestabilite. Devin valori în sine elasticitatea, flexibilitatea, creativitatea contextuală, liberul arbitru și inițiativa creatorilor de curriculum, ca și a educatorilor și educaților. Modelul situațional se bazează pe analiza culturală a instituției școlare. Se recomandă o analiză atentă atât a nevoilor, cât și a resurselor, atât a indivizilor educabili, cât și a grupului-clasă și a școlii ca entitate. *Modelul procesual de concepere a curriculum-ului* - ignoră în mod deliberat prefigurarea produsului intervenției educative, în acest sens apropiindu-se de modelul situațional. Fără a se neglija cu desăvârșire produsul ca atare, se apreciază în mod expres, procesul care se desfășoară în școală, în sensul învățării, completării, restructurării/destructurării experiențelor elevilor. În acest model, activitatea în sine dobândește maximă importanță și nu finalitatea expresă. Modelul procesual presupune mai ales provocarea de experiențe de învățare care, probabil, vor duce la efecte dezirabile, ce vor sprijini obținerea rezultatului scontat. După ce în anul 2008, s-a elaborat Curriculum-ul pentru educația timpurie, în care noțiunea de „integrarea” era un leitmotiv, reforma curriculară a continuat cu ciclul achizițiilor fundamentale, în 2012.

Predarea integrată. Educația reprezintă axul principal al formării personalității umane. Platon afirmă că: „nu este nimic mai dumnezeiesc decât educația, prin educație omul

ajunge într-adevăr om”. În această perioadă asistăm la dezvoltarea unei noi abordări educaționale, care determină organizarea și trăirea unor experiențe de învățare ținând seama de cerințele viitorului și de necesitatea producerii unor schimbări dorite în comportamentul copilului de astăzi. Problemele concrete de viață, ce trebuie rezolvate zi de zi, au un caracter integrat și nu pot fi soluționate decât apelându-se la cunoștințe, deprinderi, competențe ce nu sunt încadrate în contextul strict al unui obiect de studiu. Abordarea integrată a curriculum-ului pune accentul pe formarea unor competențe, atitudini și valori transversale și transferabile, utile pentru dezvoltarea personală și socială a elevilor. Curriculum-ul integrat presupune o anumită modalitate de predare și o anumită modalitate de organizare și planificare a instruirii ce produce o inter-relaționare a disciplinelor, astfel încât să răspundă nevoilor de dezvoltare a elevilor. Evoluția practicii pedagogice contemporane cunoaște o dinamică importantă. La noi în țară, s-a propus un astfel de curriculum integrat pentru prima dată în anul 2008, la grădiniță, iar în anul 2012 pentru clasele pregătitoare, întâi și a doua. Integrarea curriculară își manifestă beneficiile la clasele pre-primare și primare și se datorează atât particularităților de învățare a copiilor, cât și modului de organizare a predării. Curriculum integrat și predarea integrată presupun mai mult decât o schimbare de curriculum și strategie de predare, presupun abordări și perspective ce depășesc granițele specializate ale paradigmatelor educaționale și ale modelelor teoretic – explicative și practice. De aceea, în continuare voi enumera câteva dintre *beneficiile abordării curriculum-ului de tip integrat*:

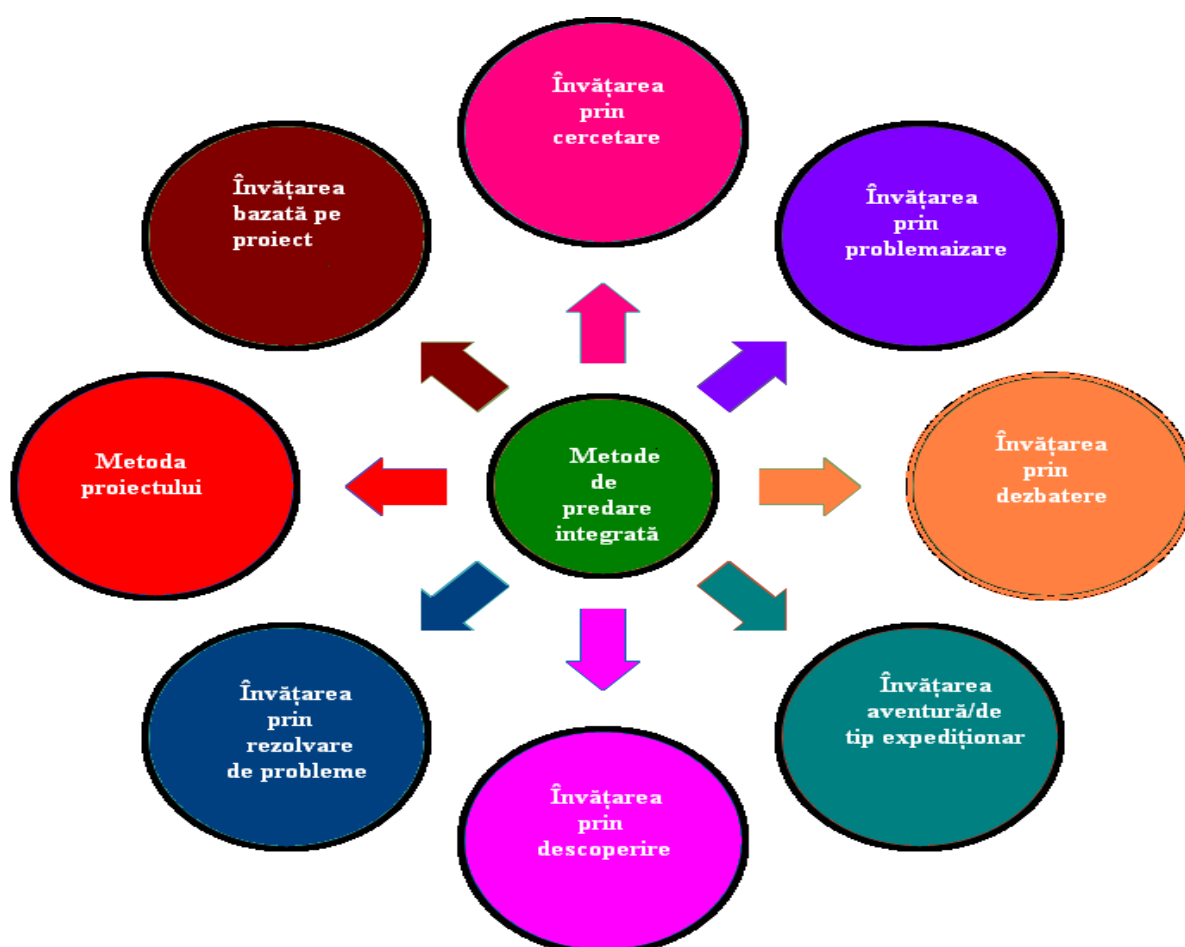
- hrănește și refortifică abilitățile și cunoștințele învățate într-o arie de studiu și le utilizează în alta;
- conferă elevilor experiențe academice din ce în ce mai bogate extinzând contextul și aplicabilitatea deprinderilor și informațiilor lor;
- eficientizează utilizarea timpului de învățare pentru cunoștințele, competențele dintr-o arie spre a fi utilizate ca suport în alta.
- Angajarea responsabilă a elevilor în procesul învățării;
- Încurajarea comunicării și a relațiilor interpersonale prin valorificarea valențelor formative ale sarcinilor de învățare în grup prin colaborare;
- Transformarea cadrului didactic în factor de sprijin, mediator, facilitator și diminuarea funcției sale de „furnizor de informații”.

În accepțiune modernă, metodele de învățământ reprezintă modalități de acțiune, instrumente cu ajutorul cărora elevii sub îndrumarea profesorului sau în mod independent, își însușesc cunoștințe, își formează și dezvoltă priceperi și deprinderi intelectuale și practice, aptitudini, atitudini. Atât succesul școlar cât și succesul în viața personală și socială este dat tocmai de capacitatea de a ieși din tiparul unei discipline și de a realiza conexiuni și transferuri rapide între discipline, pentru rezolvarea problemelor concrete din viața de zi cu zi. Activitatea integrată aduce mai multă coerență în procesul de predare-învățare și se dovedește a fi o soluție pentru o mai bună corelare a activităților de învățare cu viața societății, cultura și tehnologia didactică. Cele mai productive strategii și metode de predare integrată, recunoscute ca promotoare ale unei învățări autentice-eficiente sunt:

1. Treptele integrării curriculare. În abordarea integrată a curriculumului se disting mai multe trepte: *monodisciplinaritatea*, *multidisciplinaritatea*, *pluridisciplinaritatea*, *interdisciplinaritatea*, *transdisciplinaritatea*.

Monodisciplinaritatea este centrată pe obiecte de studio independente și pe specificul acestora. Acesta presupune acțiunea de a aborda un proiect sau de a rezolva o problemă din perspectiva unei singure discipline. Avantajele monodisciplinarității sunt: creșterea coerenței interne a disciplinei de studiu; creșterea relevanței predării prin îmbogățirea activităților de învățare și prin stimularea realizării de legături între conținuturi; creșterea eficienței învățării; schimbarea percepției celui care învață despre disciplina respectivă.

Multidisciplinaritatea presupune abordarea unei teme din perspectiva mai multor discipline independente, fără a altera structura acestora. Avantajele multidisciplinarității sunt: încurajează realizarea de planificări corelate, care presupun corelarea predării conținuturilor la diverse discipline; permite elevilor să realizeze legături între conținuturile diverselor discipline; contribuie la o mai bună înțelegere a unor teme care nu pot fi lămurite integral în cadrul unei discipline.

Pluridisciplinaritatea se referă la studierea unui obiect dintr-una și aceeași disciplină, prin intermediul mai multor discipline deodată. **Interdisciplinaritatea** promovează o viziune asupra cunoașterii și o abordare a curriculumului care aplică în mod conștient metodologia și limbajul din mai multe discipline pentru a examina o temă centrală, o problemă. Spre deosebire de multidisciplinaritate, care presupune o simplă corelare a disciplinelor, interdisciplinaritatea presupune o intersectare a diferitelor arii curriculare. Ea presupune interacțiunea deschisă între anumite competențe sau conținuturi interdependente, proprii mai multor discipline. Avantajele interdisciplinarității sunt: încurajarea pedagogiilor

active și a metodologiilor participative (învățarea prin cooperare, învățarea pe bază de proiect); permite colaborarea direct și lucrul în echipă între specialiștii mai multor discipline; contribuie la crearea unor structuri mentale și acțional-comportamentale flexibile și integrate, cu mare potențial de transfer și adaptare. **Transdisciplinaritatea** reprezintă gradul cel mai elevat și mai complex de integrare a curriculum-ului, mergând deseori până la fuziune, care duce la apariția unor noi câmpuri de investigație, la proiecte integrate sau programe de cercetare ce valorizează o nouă paradigmă.

2. Specificul strategiilor de predare integrate. Strategiile de instruire, ca interacțiuni între strategiile de predare și cele de învățare, reprezintă moduri de abordare și acțiune, structuri procedurale, combinare de metode, mijloace, forme de organizare. Strategiile de învățare sunt definite ca planuri generale de abordare a sarcinilor de învățare. Dintr-o perspectivă culturală, strategia conține: instrumentarul învățării, demersul învățării, gradul de coordonare sau directivitate a învățării, inserția socio-afectivă, gestionarea timpului. De asemenea, strategia didactică este modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să accedă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile. Ea se constituie dintr-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării. Strategiile didactice interactive stau la baza unui proces de învățare activ, în cadrul căruia, cel care învață acționează asupra informației pentru a o transforma într-una nouă, personal și interiorizată.

Modalități de pregătire a demersurilor strategice de tip integrat: cercetarea designului domeniilor de cunoaștere și a zonelor de integrare; flexibilitatea schemei orare, a plajei temporare disponibile la nivel săptămânal, semestrial; pregătirea și promovarea unor strategii centrate pe elev; valorificarea interactivității și a valențelor formative ale grupului; predarea în echipă; promovarea parteneriatului profesor-elev în procesul instructiv-educativ.

Principiile care stau la baza construirii strategiilor didactice interactive valorificate de modelul predării integrate sunt: elevii își construiesc propriile înțelesuri și interpretări ale instruirii; scopurile instruirii sunt discutate, negociate, nu impuse; sunt promovate alternative metodologice de predare-învățare-evaluare; sarcinile de învățare vor solicita informații transdisciplinare și analize multidimensionale ale realității; evaluarea va fi mai puțin criterială și mai mult reflexivă, integrând metode alternative de evaluare; sunt promovate învățarea prin descoperire și rezolvarea de probleme.

3.Strategii și metode de predare integrate. Conceptul „metodă de învățământ” păstrează și în prezent semnificația originară, împrumutată din grecescul „methodos” ceea ce înseamnă drum spre, cale de urmat – în vederea atingerii unor scopuri determinate în prealabil. Această semnificația s-a păstrat în zilele noastre, însă sfera și conținutul noțiunii s-au extins. În accepțiune modernă, metodele de învățământ reprezintă modalități de acțiune, instrumente cu ajutorul cărora elevii sub îndrumarea profesorului sau în mod independent, își însușesc cunoștințe, își formează și dezvoltă priceperi și deprinderi intelectuale și practice, aptitudini, atitudini. Cele mai productive strategii și metode de predare integrate, recunoscute ca promotoare ale unei învățări autentice-eficiente sunt: *Învățarea prin dezbateri* - este o metodă care constă în prezentarea unor întrebări, teme, probleme etc., care sunt supuse spre analiză și soluționare unei clase, unui grup. Stimulând inițiativa și participarea fiecăruia la obținerea rezultatului, această metodă presupune intervenția și participarea fiecăruia la obținerea rezultatului, această metodă presupune intervenția educatorului, care schițează pașii necesari și coordonează părerile și soluțiile participanților dirijându-le spre obținerea rezultatului adevărat. *Învățarea prin problematizare* - este o metodă de tip euristic, folosită în procesul de învățământ cu scopul de a declanșa activitatea independentă a elevului, gândirea și efortul personal al acestuia. Problematizarea sporește considerabil eficiența lecțiilor, deoarece

antrenează multilateral elevului (gândire, fantezie creatoare, acțiune etc.). Problematizarea aplicată în predarea oricărui obiect de învățământ, în funcție de scopul instructiv sau educativ urmărit, de specificul disciplinei respective și de nivelul de dezvoltare psihică și social a elevilor. Problematizarea se înscrie printre coordonatele esențiale ale modernizării învățământului, stimulând creativitatea cadrelor didactice și a elevilor. *Învățarea prin încercare* și eroare - se definește ca fiind încercarea unui șir de soluții pentru a răspunde la o soluție dată, cu părăsirea soluțiilor care se dovedesc a fi greșite și cu deprinderea soluției care satisface, rezolvând problema. *Învățarea senzorio-motorie* - conținutul ei îl reprezintă ansamblul coordonărilor senzorio-motorii, priceperile și deprinderile exprimate în performanțe practice, care achiziționate de către copii, contribuie la dezvoltarea lor biologică, biopsihică și psihomotorie.

Dimensiunea integrată a curriculum-ului presupune, atât relaționarea disciplinelor școlare cu scopul de a evita izolarea lor tradițională, cât și acțiunea de a asocia diferitele obiecte de studiu, din același domenii diverse într-una și aceeași planificare a învățării. După cum afirmă J. Piaget „cunoștința provine din acțiune”, iar didactica modernă subliniază faptul că elevul nu mai este receptor de informație, ci subiect al cunoașterii și acțiunii. Predarea integrată a cunoștințelor este considerată o strategie modernă de organizare și desfășurare a conținuturilor, iar conceptul de activitate integrată se referă la o acțiune în care se îmbrățișează metoda de predare-învățare a cunoștințelor, îmbinând diverse domenii și constituirea deprinderilor și abilităților elevilor.

BIBLIOGRAPHY

Apetroaiei, E. (2009). *Strategii activ-participative în predarea –învățarea limbii și literaturii române*. Pitești: Paradigme

Bcajan, E.-O., (2014). „*Aplicații ale predării integrate la ciclul achizițiilor fundamentale*”, Bacău: Rovimed Publishers

Borzea, P., A., (2017). *Integrare curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive*, Iași: Editura Polirom

Leonte, R., Stanciu, M.(2004). *Strategii activ-participative de predare-învățare în ciclul primar* Bacău: Casa Corpului Didactic

Mitu, F. (2006). *Metodica predării-învățării integrate a limbii și literaturii române în învățământul primar*, București: Humanitas Educațional

Molan, V., (2016). *Didactica disciplinelor „Comunicare în limba română” și „Limba și literatura română” din învățământul primar*, București: Miniped